

gizonduz

EMAKUNDE
EMAKUNEAREN ELIZKOA ERAKUNDEA
INSTITUCIÓN DE LA MUJER

Eusko Jaureritzako erakunde autonomiaduna
Organismo Autónomo del Gobierno Vasco

GENERO-IKUSPEGIA GARAPENERAKO LANKIDETZA-PROZESUETAN ARI DIREN GIZONEKIN

Mikel Otxotorena Fernández
2009

AURKIBIDEA

1. Sarrera	135
2. Testuingurua	135
3. Maskulinitate hegemonikoa gizakiaren garapen iraunkorraren mugatzaile moduan	139
4. Zergatik lan egin gizonekin ere garapen prozesuetan	141
5. Nola egin lan gizonekin garapen prozesuetan	143
6. Ondorioak	145
7. Bibliografia	148

1. SARRERA

Gizonduz programak prestakuntzaren eta sentsibilizazioaren barruan emango duen proposamen teoriko honen bidez, gizonak garapenerako lankidetzaren prozesuetan genero-ikuspegi batekin kontuan hartzeko beharrari buruz argudiatuko dugu. Kontuan hartu behar dugu Gizonduz gizonen kontzientziatzea, partaidetza eta inplikazioa sustatzea helburu duen programa dela, emakume eta gizonen artean berdintasuna lortzea xede duena, hain justu. Horixe izango da, horrenbestez, proposamen honen ardatz nagusia.

Ziur gaude gizonak aktiboki hartu behar dutela parte gure gizartearen edozer arlotan berdintasuna lortzeko bada, bai herrialde aberatsetan, bai behartsuetan. Berdintasuna lortzeko, emakumeek eta gizonak aktiboki parte hartu ez ezik, erantzukizunak ere hartu behar dituzte. Genero-ikuspegitik gizonekin lan egin behar zela proposatu genuen, baina ez garapenerako lankidetzaren esparruan bakarrik; gure gizarteetako eremu guztietan ere bai.

Hartarako, ezinbestekoa izango da nondik abiatzen garen, non gauden eta geroari begira zer egin nahi dugun jakitea. Geroago garatuko ditugun zenbat alderdi testuinguruan jartzea garrantzitsua da proposamen teoriko hau hobeto ulertzeko eta kokatzeko.

Espero dugu proposamen honi esker, gizonak ulertuko dutela garapenerako lankidetzaren esparruan berdintasunarekin zerikusia duten gaietan parte hartzea garrantzitsua dela. Izan ere, beste mundu bat posible dela uste dugu.

2. TESTUINGURUA

Gaur egun, genero hitza emakumeekin lotzen dugu oraindik ere, gizonak batik bat. Ondoren izan dezakeen hitza alde batera utzita (genero berdintasuna, genero indarkeria, genero ikuspegia, genero ekitatea...), termino hori automatikoki emakumeari lotzen zaio, femeninoari. Lotura horrek, noski, ondorio positiboak zein negatiboak ditu. Positiboa da hainbat alderdi kontuan hartzen dituelako, duela hamarkada gutxi arte kontuan hartzen ez zirenak baina, feministen eta gaian adituak direnen mugimenduari esker, gaur egun mahai gainean daudenak. Esaterako, sozietate sexistetan eta hegemoniko patriarkaletan dauden aldeak; emakumeek izaten dituzte ondorio okerrenak, emakume izate hutsagatik. Eta alde negatiboak ere baditu. Esaterako, batasun zuzen horren ondorioz, berdintasuna emakumeen ardura bakarrik dela ematen duelako; gizonak aktore soil gisa ikusten dira, emakumeen egoeraren eragile moduan. Ezer gutxi egin daiteke gizonetzkoekin, ikuspegi horren arabera, emakume eta gizonen artean berdintasuna lortzeko. Eta, zerbait egitekotan, sexismoak eragiten dituen ondorioei aurre egiteko neurriak hartzea da aintzat hartzen den aukera bakarra.

Lotura zuzen hori, esan bezala, berdintasunarekin zerikusia duen edozer arlotan egiten da; lanean, hezkuntzan, politikan, kulturean, gizartearen... Eta, nola ez, garapenerako lankidetzaren ez da batasun oker eta faltsu horretatik kanpo geratzen.

Teorian behintzat, tokian tokiko, estatuko eta nazioarteko erakundeak hasi dira kokatzen berdintasunezko gizarte eredu demokratikoago baterantz egindako aldaketaren subjektu aktibo gisa. Eredu horretan, emakumeek eta gizonak eskubide eta betebeharrak izango dituzte eta aukera-berdin-

tasunak emaitza-berdintasuna ekarriko du. Esaterako, El Cairon, 1994. urtean egindako Biztanle eta Garapenari buruzko Nazioarteko Konferentzian zehaztu zuten gizonak eta beren erantzukizunak kontuan daudela hartu beharra «sexu- eta ugalketa-osasunari, genero garapenari eta ekiteari buruzko politketan, bai eta seme-alaben hazkuntzari eta etxeko lanei buruzkoetan ere».

Halaber, Beijingen, 1995. urtean egindako Emakumei buruzko IV. Mundu Konferentzian, «gizonak emakumeen eta gizonen berdintasuna bermatzeko diren ekintza guztietan erabat parte hartzera» behartu zituzten.

Bestalde, Emakumeek Aurrera egiteko Nazio Batuen Dibisioaren aditu bileran (Brasilia, 2003), gizonak eta hurrek sexuen berdintasuna lortzeko izan duten rolari buruz gogoeta egin eta eztabaidatu zuten gobernu artean. Hala, 2004. urtean, Nazio Batuetako Emakumearen Egoera Juridikoaren eta Sozialaren Batzordeak New Yorken egindako saioen 48. aldian, nazioartean hitzartutako gai horri buruzko ondorioak atera zituzten.

Nabarmendu zuten gizonak eta hurrek jarrerak alda ditzaketela harremanetan, baliabideak lortzean eta emakumeen eta gizonen artean berdintasuna sustatzeko funtsezkoak diren erabakiak hartzean. Gainera, Batzordeak Gobernuari honako neurri hauek hartzeko eskatu zien, besteak beste:

- Eskolentzako, gazte- eta kirol-erakundeentzako eta hurrekin zein gazteekin lan egiten duten bestelako taldeentzako programak sortzea eta aplikatzea, sexuen arteko berdintasunaren esparruan jarrera positiboak sustatzeko.

- Gurasoentzako, tutorentzako eta bestelako zaintzaileentzako hezkuntza-programak egitea, gizonak hurrek sexuen arteko berdintasunera bideratuta hezteko duten gaitasuna handitzeko bitartekoei eta moduei buruzko informazioa emateko.

- Gizonak parte hartzera adoretzea, beste pertsonak (adinekoak, minusbaliatuak eta gaixoak barne, eta, bereziki, hurrek eta beren kargura dauden senideak) zaintzeari eta haiei laguntza emateari dagokionez.

- Gizonak eta mutikoak indarkeria-mota guztiak prebenitzeko eta ezabatzeko parte-hartze aktiboa izan dezaten adoretzea, bereziki sexu-indarkeriaren esparruari dagokionez (sexu-esploziorako salerosketa barne), eta salerosketa hori jasaten duten emakumeen eta neskatuen demanda ezabatzera bideratutako neurriak gogoan hartzea.

Euskal Autonomia Erkidegoko Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako IV. Planak zenbait jarduera ere gomendatzen ditu, berdintasuna bultzatzen duten gizonen lan-taldeak sustatzeko. Horrez gain, gizonentzat berariaz diren jarduerak ere eskatzen ditu, koerantzukizunarekin eta emakumeen aurkako indarkeriarekin zerikusia dutenak hain zuzen (ikus Zerbiztu Orokorrak eta Gizarteratzea sailak). Lan-ildo horretan, 2007. urtean, Lehendakariak eta Emakundeak GIZONDUZ¹ ekimena aurkeztu zuten, sarreran aipatu dugun moduan, gizonen kontzientziazioa, partaidetza eta inplikazioa sustatzeko, Euskal Autonomia Erkidegoan sexuen berdintasuna lortzera bideratuta.

Jarrai genezake aipatzen gizonekin egindako lana beharrezkotzat jotzen duten eta ekintzak proposatu, ekimenak iradoki eta bestelakoak egiten dituzten tokiko, Estatuko eta nazioarteko erakundeak. Baina, nola hasten da lanean garapenerako lankidetzan genero-desberdintasunekin zerikusia duten gaiekin?

Gure asmoa ez da genero-ikuspegiarekin zerikusia duten gaiak garapen proiektu eta prozesuetan nola sartzan diren, hau da, haietan sartzeko estrategiak sakon azaltzea. Argitu behar dugu genero-ikuspegia terminoa 90eko hamarkadan erabiltzen hasi zela, batez ere herrialde behartsuetako nahiz aberatsetako emakume-taldeek egindako lanari, ikerketei eta azterketei esker. Hala ere, termino hori aurretik ere erabili eta aldarrikatu zuten, batez ere feministek.

Baina ezinbestekotzat jotzen dugu, gainera eta gehiegi sakondu gabe bada ere, garapenerako lankidetzak egindako zenbait politika aipatzea. Garaian-garaian garapena eta zer politika erabili era batera edo bestera ulertu zituzten. Hala eta guztiz ere, lehendabiziko estrategia haiek moldatu eta egokitu dituzte ukitu berriekin garai berriagoetan ere. Estrategia horiei begiratzen badiegu, ulertuko dugu zergatik uztartzen diren generoa eta genero-ikuspegia emakumeekin lantzea. Ohartuko gara, halaber, gaur egun ere egoerak berdin jarraitzen duela.

Hasiera batean, Nazio Batuek Garapenaren lehen hamarkada (1961-1979) esan zioten horretan, garapenerako eragileek ez zuten ikusten generoarekin lotutako gaiak emakumeek eta gizonen bizi zuten egoera desberdinarekin zerikusia zutenik. Garapena biztanleen artean oro har bereizkeriarik egin gabe bultzatuz, batzuegan nahiz besteengan ondorioak izango zituela uste zuten. Emakumeak, gizonen lortuko zituzten hobekuntzen hartzaile soil moduan hartzen zituzten. Baina oker zeuden, emakumeen egoera ez zelako hobetu. Gizonen eta emakumeen arteko botere desberdintasunak gizartearen garapenarekin zerikusirik ez zutelako uste zuten.

Gero, nagusitu zen estrategia edo politika berriari ongizatearen ikuspegia esan zioten. Horren arabera, ama edo jagole moduan zuten rolaengatik, hau da, ugaltzeko rolaengatik, nabarmentzen ziren emakumeak. Gizonak, berriz, ekoizle moduan hartzen zituzten. Garai hartan, gainera, garapenerako laguntzak bi helburu hauekin eman ziren: batetik, hazkunde ekonomikoa izateko (gizonei bideratuta); bestetik, guztiz asistentzialista zen emakumeentzako laguntza hori, ahultasun egoeran zeudelako, familiak zaintzea haien esku uzten zelako, industrializazioak bultzatutako garapena ematea itxaroten zuten bitartean. Garapena hazkunde ekonomikoa zela uste zuten, baina okerreko bidetik zihoazela konturatu ziren, ez baitzen halako garapenik gertatu. Hala, ongizatearen ikuspegi horrek laguntza horien mendetasun handia sortu zuen, batez ere emakumeentzat. Eta, aurrekoan bezala, emakume eta gizonen arteko botere-desberdintasunik ez zen inon agertu.

Ongizatearen ikuspegiari esker, emakumeek garapen egokia lortu beharrean, kontrakoa lortu zutelako ikusi zuten. Oro har, emakumeen egoerak okerrera egin zuen. Orduan hasi ziren pentsatzen emakumeek garapen ekonomikoan subjektu ekoizle moduan hartu behar zutelako parte; merkatura sartu behar zirela. Azpigarapenari egotzi zioten emakumeen pobreziaaren errua, genero-mendetasunari egotzi beharrean. Arazoa konpontzen saiatzeko, emakumearen ugaltzeko rola mugatu ziren. Halaxe sortu zen, hain zuzen, Emakumea garapenean (MED) izeneko estrategia. Hirurogeita hamarrek hamarkadan geunden.

Garai hartan, zenbait ikuspegi erabiltzen hasi ziren MED strategiaren barruan. Esaterako, pobreziaaren kontrako ikuspegia, emakume behartsuen produktibitatea sustatzeko asmoa duena. Haren ekoizteko rola onartzen du, eta diru-sarrerak lortzearekin zerikusia duten genero beharrak asetzeko du helburu, ekoizpen-prozesu² txikiak abian jarritz.

Laurogeiko hamarkadan indartsu sartu zen beste ikuspegietako bat Eraginkortasun ikuspegia da, garapenerako lankidetzaren esparruan. Garai hartan, 70eko hamarkadaren erdialdean, sekulako krisi ekonomikoa bizi izan zen mundu osoan, batez ere Latinoamerikan eta Afrikan. Horrez gain, kanpo-zorra zama handia zen herrialde askotarako. Produktibitatea eta eraginkortasuna hartu zituzten helburu gisa lankidetzaren programa gehienek, horiek bakarrik. Horregatik, biztanleen erdia, hau da, emakumeak, ezin ziren alde batera utzi. Emakumeak hartzaile moduan hartzetik ekoizpenaren partaide moduan hartzera pasatu ziren. Hala ere, emakume eta gizonen arteko botere-desberdintasunak ez zituzten kontuan hartu. Hortaz, batzuen eta besteen beharrak jaso

gabe geratu ziren. Emakumeen behar praktikoak asetzen saiatu ziren, baina emakume-ikuspegitik beti; etxekoandre, ama, langile komunitario moduan... Emakumeen ikuspegi horren ondorio negatiboetako bat, eskulan merke bihurtu zirela izan zen. Horrez gain, zaintzaile eta ugaltzailearen rola garatzen jarraitu zuten, ordainsaririk gabe, eta haien lan-zama bikoiztu egin zen. Hori guztia egokitzapen estruktural garrantzitsuak egin ziren aldian gertatu zen, Munduko Bankuak edota Nazioarteko Diru Funtsak bultzatuta, besteak beste.

Kronologikoki aurrera eginez, 90eko hamarkadan sartuko gara. Herrialde behartsu nahiz aberatsetako talde feminista, aditu eta garapenarekin zerikusia duten erakundeetan lan egiten zuten emakume askoren lanari esker, ikuspegi berria proposatzen hasi ziren. Horren arabera, orain arte kontuan hartu ez ziren emakume eta gizonen arteko botere-desberdintasunak eta emakumeen behar estregikoak kontuan hartzen hasi ziren, behar praktikoak ahaztu gabe. Garapeneko genero-ikuspegiari (GED) buruz ari gara.

Ikuspegi horrek aldaketa nabarmena ekarri zuen, emakume eta gizonen arteko berdintasuna giza eskubidetzat hartzen zuelako. Ekitatea, boterea eta baliabideak lortzea eta haiek kontrolatzea giza garapen iraunkorretik ezin zirela bereizi uste zuten. Hala, ordura arte aztertu gabeko gaiak hasi ziren aztertzen, hala nola: emakumeen egoera gizonen duten posizioarekin, nortasunen paperarekin, sozialki eraikitako rolaekin eta bestelakoekin lotuta dagoela. Hortaz, ikuspegi horrek, ñabarduna analitikoak izateaz gain politikoa ere bazuen. Ikuspegi horren atzetik, garapena ulertzeko beste modu bat zegoen, ordura arte bilatzen ari zenaren ordezkoa, eta demokrazian, berdintasunean, ekitatean, justizian eta bestelakoetan oinarritzen zena.

Ikuspegi horren bidez, zenbait termino hasi ziren erabiltzen lankidetzan, hala nola generoa (nahiz eta aurretik ere erabiliz, batez ere feministek) edo jabekuntza, pertsonen beren gaitasunak, konfiantza, ikuspegia eta talde sozial moduan duten protagonismoa indartzen dituzten prozesua, bizi dituzten egoeretan aldaketa positiboak bultzatzeko³. Edozer talde ahuletarako balio badu ere, emakumeekin lotu da batez ere, eta hala jarraitzen du.

Berdintasuna lortzeko emakumeetara bakarrik bideratutako estrategiek (eta ez gizonetara) emaitza ugari lortu dituzte, positiboak. Baina, horren ondorioz, berdintasunarekin zerikusia duten gaiak zuzenean emakumeekin bakarrik lotzen ditugu, eta horixe da alde negatiboetako bat. GED estrategian ere, azaldu dugun moduan, errealitatea aztertzeko beste modu bat ipintzen da mahai gainean; botere eta genero desberdintasunen artean dagoen harremana azaltzen du, baina esfortzu gehienak emakumeekin bakarrik lan egiteko izan dira.

Eta horrekin ez dugu esaten lan hori egin behar ez denik, hau da, emakumeekin lan egin behar ez denik, edo emakumeekin lan egiteko erabiltzen diren baliabideak, esfortzuak eta bestelakoak txikiagotu behar direnik. Guztiz kontrakoa. Genero-desberdintasunak sortzen dituen ondorioak arintzeko eta prebenitzeko emakumeekin egindako lan, funts eta esfortzu guztiak ongi etorriko dira. Horrez gain, funtsak, esfortzuak eta politikak handitu behar dira norabide horretan. Honen bidez proposatzen dugu gizonekin genero-ikuspegiaren inguruan lan egitea berdintasunaren alde lan egitea ere badela. Gizonen berdintasunerako lanean aktiboki parte hartzea beharrezkoa dela, biztanleen erdiak konpromiso hori hartzen ez duten bitartean, bidearen erdia bakarrik eginda baitugu.

Ez da gizonen eta emakumeen «espazioa», funtsak, baliabideak eta bestelakoak lortzeko borrokan aritzeko planteamendua, noizean behin entzuten den moduan. Gizonen berdintasuna lortzeko lan egiteak ekar dezakeen errezeloa ulertzeko modukoa da; izan ere, emakumeek eta gizonen espazioak partekatuta dituzten gehienetan sistema patriarkal, hegemoniko, sexista eta tradizionalak bultzatzen dituen botere harremanen arauak jarraitu baitzaie. Eta, horren guztiaren ondorioz, emakumeek jasan dituzte eta jasango dituzte genero-desberdintasunen ondorio larrienak.

3. MASKULINITATE HEGEMONIKOA GIZA GARAPEN IRAUNKORRAREN MUGATZAILE MODUAN

Lehenik eta behin, gustatuko litzaiguke argitzea giza garapen iraunkorrari buruz hitz egiten dugunean, ez garela nazioarteko garapenak parte hartzen duen eremu geografikoez bakarrik ari. Planeta osoari eta gizarte orori buruz ari gara; garapen hori lortuko badugu, norabide horretan lan egin behar baitugu, hemen nahiz kanpoan, herrialde behartsuetan nahiz aberatsetan. Gauza bera gertatzen da generoari buruz ari garenean, askotan emakumeekin bakarrik lotzen delako. Giza garapen iraunkorrari buruz ari garenean, gure gizarteetan ildo horretan lan egiteko beharrari buruz ari gara.

Giza garapen iraunkorra zer den definitzen hasiko gara.

Garapena, ekitate soziala duen hazkunde ekonomikoaren bidez ulertzen dugu, eta ekoizpen-metodoak eta kontsumo ereduak aldatuz.

Gizakia diogu giza bizitza berez baloratzen duelako, eta, horren ondorioz, pertsona, gizonak eta emakumeak garapenaren funtsezko subjektutzat ditu. Garapen horrek, pertsonak, banaka edo taldeka, giza gaitasun osoa lortzeko bidea eman behar du, bizitzaren arlo guztietan: sozio-ekonomikoan, kulturean eta politikoan, behar guztiak asetzeko edo haien kontra borrokatzeko, haietan, komunitateetan eta herrialdeetan aldaketak lortzeko.

Iraunkortzat hartzen dugu orainaren beharrak asetzen dituen garapena, etorkizuneko belaunaldiak beren beharrak asetzeko izan dezaketen gaitasunari kalterik egin gabe (Ingurumen eta Garapeneko Munduko Batzordea, 1987).

Kontzeptu hori PNUDen lanaren oinarritzko elementutzat hartu zuten 1994. urtean. PNUDen arabera, ez du ekartzen edo iradokitzen baldintzatzaileak; garapenerako lankidetzaren ikuspegi indartua ekartzen du, herrialde aberats eta behartsu guztietan aplikatu daitezkeen helburu orokorra da.

Kontzeptua Nazio Batuen Gutunean dago jasota, eta Nazio Batuen babesari esker lortutako nazioarteko akordio ugarietako indartu zen. Barne hartzen ditu 1992ko Lurraren Goi Bileran eta Kairon Biztanleei eta Garapenari buruz egindako Konferentzian (1994) hartutako akordioak.

Kontzeptu horrek, pertsona bere aldaketan subjektu moduan hartzen du, eta horrek garapenaren izaera hegemonikoa eta haren aurreko ereduak kritikatzeko aukera ekartzen du. Horrez gain, haren aurka ere egiten du. **(González Arencibia, M. 2006)⁴**.

Horren ondorioz, gaiaren iruzkin partzial batek adierazten du 90eko hamarkadan giza garapen iraunkorrari buruz zegoen pentsamoldea denboran eta espazioan egon diren arazoei aurre egiteko esfortzuen laburpen teorikoa baino ez dela izan. Halaber, «giza garapen iraunkorra» kalifikatzailea naturan gainditu dela erakusten du.

Definizio zabal horretatik abiatuz, Giza Garapen Iraunkor hori lortzeko eragozpenetako bat sexismoak sortutako desberdintasuna da, baita haren adierazle nagusia ere: maskulinitate hegemonikoa. Ez da lortuko garapen hori sozietate bakarrean ere, sexismoak gure edozein gizartean erroturik jarraitzen duen bitartean.

4. González Arencibia, M.: (2006) Una gráfica de la Teoría del Desarrollo. Del crecimiento al desarrollo humano sostenible, Edizio elektronikoa. Testu osoa www.eumed.net/libros/2006a/mga-des helbidean.

Maskulinitate hegemoniko patriarkalak emakumeak zein gizonak mugatzen ditu. Batzuegan eta besteengan duen eragina ezin da alderatu, baina errealtate hori ez dugu baztertu behar. Maskulinitate hegemonikoa badago, mendeko maskulinitateek ere egon beharko dute. Mendeko maskulinitate horiek, izenak ongi adierazten duen moduan, maskulinitate hegemonikoaren zamaren azpian daude.

Maskulinitate hegemonikoak eskubide eta erantzukizun osoko subjektu moduan mugatzen gaitu gizonok, munduko edozer tokitan. Gizon guztiok mundu osoan dugun zerbeit da. Eskubideei buruz ari garenean, ez ditugu pribilegioekin nahastu behar. Eskubideak pertsona guztiok ditugu, pertsonak izateagatik soilik, emakumea edo gizona garen kontuan hartu gabe. Pribilegioak, aldiz, desberdintasunean daude oinarrituta; emakumeek ez duten zenbait pribilegio (askotan hala ez badira ere) botere-desberdintasun horren ondorioz etortzen zaizkigu gizonei.

Pribilegio horietako batzuen kasuan, gizonek egunero-egunero erakutsi behar izaten dute gizontasuna, bizitza osoan. Etengabe justifikatu behar dute, jaiotzen direnetik hil arte, gizon bati gertatu ahal zaion gauzarik okerreana gizontzat ez hartzea baita. Gizontasuna gizonek bizitza osoan egin beharreko hiru ezeztapenetan oinarritzen da: emakume ez izatea, haur ez izatea, homosexual ez izatea. Ez da gauza bera gertatzen emakumeekin. Emakumeek ez dute emakumetasuna egunero justifikatu edo frogatu behar. Ez den zerbaiten itxura egin eta defendatu behar hori, opresio oso zorrotza da. Horrez gain, kontuan hartu behar dira norberari pertsona moduan ekartzen dizkion mugak eta emakumeengan dituen eraginak ere.

Emakume eta gizonen artean desberdintasuna dagoen bitartean, desberdintasuna sorrarazten duen opresioa dagoen bitartean, argi dago ezin izango dugula lortu gizarte bidezkoa, ekitatiboa, berdintasunezkoa eta demokratikoa. Hortaz, zaila egingo zaigu giza garapen iraunkorra lortzea.

Gure bizitzetan agintzen duen sistema kapital neoliberal eta sistema sexista, hegemonikoa, tradizionala eta patriarkala elkarrekin lotuta daude. Ia perfektua den tandem osatzen dute. Bi sistema hauek, giza garapen iraunkorrari trabak ipintzen dizkiote, desberdintasunak baituzte oinarri (ekonomikoak, botereari lotutakok, generoaren ingurukoak...). Kapitalismoaren gai asko sexismoarekin lotuta daude. Etengabe atzeraelikatzen dira, batak bestea behar du. Ez ditugu sakonduko kapitalismo neoliberalak giza garapen iraunkorrean dituen eraginak, ia horretara bakarrik mugatu beharko ginatekeelako. Gainera, lan asko dago horri buruz. Gai horretan adituak diren pertsonak egindako lanak. Baina kontuan hartu behar dugu, bestela azalduko ditugun gai asko ez ditugu ulertuko.

Maskulinitate hegemonikoak zuzentzen gaitu; gizonok nolakoak izan behar dugun esaten digu, zer jarrera izan behar dugun, nola pentsatu behar dugu, baloratu, amets egin... «Behar bezalako» gizonak izateko jarraibideak ematen dizkigu, gizarte bakoitzak izan ditzakeen ezaugarriekin, baina nukleo gogorrari, egiturazkoari dagokionez, sozietate guztietan bera da. Modu sotilean egiten du, baina. Itxuraz hertsidurarik gabe, gizona (eta emakumea) izateko modua natural eginez. Desberdintasunak natural bihurtzea, harreman desberdin horiek inoiz ez direla aldatuko sinestarazteko modurik onenetako bat da. Esaterako, gizonak jaiotzez emakumeak baino basatiagoak garela pentsatzen badugu, ez dago aldatzeko aukerarik, gai biologikoa delako; beraz, ez dago gure esku aldatzea. Sozializazioaren bidez ikasitako gaia dela pentsatzen badugu, berriz, (hau da, emakumeak baino basatiagoak izaten irakatsi egiten digutela), alda daitekeela esaten ari gara. Basati izaten irakasten diguten moduan, basati ez izaten ere irakats diezagukete. Hau da, egiten den guztia desegin ere egin daiteke.

Ibilbide orri horretatik kanpo ateratzen bazara, maskulinitate hegemonikoa bera arduratuko da sarera itzul zaitez, tresna hertsatzaileen bidez. Matxismoa, homofobia, arrazismoa, klasisismoa eta tankera horretako tresnak eredu hegemoniko patriarkalak erabiltzen ditu, bere tokia defendatzeko. Eta ez du zalantzarik izango tresna horien bidez indarkeria erabiltzeko, betiketzen jarraitu ahal izateko.

Maskulinitate hegemonikoaren eredua bultzatzen duen sistema sexista hori ez da bateragarria giza garapen iraunkorrek bultzatu nahi dituen balioekin: ekitatea, partaidetza, justizia, berdintasuna, demokrazia, errespetua eta abar.

Sistema sexista emakumez eta gizonen baliatzen da betikotzeko. Gizonok ez gara berez sexistak, hegemonikoak, patriarkalak... Zapaltzaileak izan gaituzten zapaltzen gaituzte (X. Odriozola, 2008), emakumeak zapalduak izan daitezten zapaltzen dituzten moduan. Horren ondorioz, Maria Jesús Izquierdok⁵ azaldu duen moduan (2008), «sistema zapaltzaile batek kalteak ere eragiten dizkio zapaltzen duenari... Interes gutxi du errudunak bilatzeak eta interes erlatiboa du sexismoaren arrazoiak aztertzeak, gure bizitzekin, arlo pertsonalean nahiz politikoan, dugun erantzukizuna modurik onenean gauzatzeko ez bada». Hortaz, gizonak «desegin» gaitzkeela itxaron behar dugu, ikasitakoa desikasi dezakegula. Eta emakumeekin giza garapen iraunkorrek sustatzen dituen balioei lehentasuna ematen dieten sozietateak sortzearen itxaropenetik abiatu behar dugu.

Alde horretatik egin behar da lan gizonekin ere garapenerako lankidetzan. Errudun ikusi gabe, baizik eta sistema sexista baten emaitza moduan (honek ez du esan nahi gure erantzukizunari uko egin behar diogunik). Hortxe dago koska; izan ere, non ipintzen garen kontuan izanik, hasierara edota bidearen erdialdera joango gara; alegia, sexismoaren ondorioetatik, arazo estruktural bati buruz ari garela kontuan hartu gabe.

Datu estatistikoaren bidez berretsenez orrialde hauetan defendatzen duguna, munduko bazter guztietan, behartsuetan zein aberatsetan. Baina proposamen honetan lekua mugatuta dugunez eta datu horiek guztiak nazioarteko edo nazioko erakundearen bidez aurki ditzakegunez, ez ditugu azalduko. Esate baterako: sexu- eta ugalkortasun-osasuna, aitatasuna, homofobia, genero-indarkeria, lana sexuaren arabera banatzea, laneko istripuak, hilketei buruzko datuak, gerrak, buru-hilketak, presondegiatako datuak... Horiek guztiek argi erakusten dute maskulinitate hegemonikoaren eredua gu geu zapaltzen gaituela, emakumeak zapaltzen irakatsiz nolabait. Eta datu horiek munduko beste leku batzuetara zabal daitezke, maskulinitate hegemonikoaren nukleo gogorra bazter guztietan antzekoa dela azalerratu, bizi garen eremu geografikoa alde batera utzita.

Maskulinitate hegemonikoaren eredua giza garapen iraunkorrek bateraezina, mugatzailea eta kontraesankorra dela jakinda, garapenerako lankidetzaren prozesuetan hasi behar dugu eragiten, betiere genero-ikuspegia kontuan hartuta (gizonak ikuspegi horretan barne hartuta).

4. ZERGATIK EGIN BEHAR DUGU GIZONEKIN ERE LAN GARAPEN PROZESUETAN?

Zergatik egin behar dugu lan berdintasunaren arloan gizonekin ere? Beharrezkoa delako eta justizia egiteko.

Historikoki, maskulinoa munduaren erdigunea izan da. Gizonok jabetzarako, politikarako edota kulturarako eskubidea izan dugu, munduaren eta pertsonen gaineko boterea, nahiz eta botere horrek batzuetan bestelako eraginak izan dituen. Horregatik guztiagatik justiziaz hitz egin behar dugu. Besteentzako justiziaz, baina baita guretzako justiziaz ere.

5. M.J. Izquierdo (2008) Nazioarteko Sare Kongresua 2007: «Maskulinitatea eta eguneroko bizitza». Gasteiz: Emakunde.

Atal honetan garrantzitsua da giza garapen iraunkorraren alde lan egiteaz aritzean, prozesuez ere hitz egitea, proiektuez baliatzen baitira lan-tresna moduan. Aldaketak estrukturalak nahi ditugu lan egiten dugun edozer jarduera-esparrutan. Hortaz, aldaketa bultzatzen duten prozesuei buruz ere egin behar dugu hitz, genero ikuspegitik garapenerako lankidetzaz-prozesuak modu transbertsalean aurrera eramateaz hitz egiten dugunean.

Modu transbertsalean diogu, bai baitakigu emakume eta gizonen behar praktiko eta estrategikoek lankidetzaren edozer jarduera-esparrutan egon behar dutela: osasuna, eragin politikoa, elikadura burujabetza, produkzio-prozesuak, premia, hezkuntza... Hau da, sexu bakoitzaren berriazko premiak hartuko dira kontuan.

Oinarrizko argudioa zera da, berdintasuna lortzeko egin beharreko bidea egitea ezinezkoa izango dela gizonen parte hartzen ez badute. Jouni Varankak 2007an Donostian egindako Nazioarteko Sare Kongresuan (Maskulinitatea eta eguneroko bizitza) egin zuen txostenaren izenburuak dioen bezala, «berdintasunak gizonak behar ditu, gizonen genero-berdintasuna behar duten moduan». Horrez gain, gizonen aktiboki hartu behar dute parte, eta pentsamolde kritikoa izan behar dute emakumeak eta gizonak zapaltzen dituen maskulinitate hegemonikoko ereduak bultzatzen duen sistema sexistaren aurrean.

Helburu nagusia sexismoa errotik kentzea da, berdintasunezko gizarteak, bidezkoak eta demokratikoak lortzeko. Hartarako, gizon-emakumeok esfortzuak, esperientziak, lana eta ilusioa batu behar ditugu.

Emakumeek lan handia egin dute dagoeneko feministei, emakume talde eta elkarteei, akademikoei eta bestelakoei esker lankidetzaren munduan. Testuinguruaren atalean ikusi dugun moduan, modu eta ikuspegi asko erabili dira emakumeek garapen-prozesuetan dituzten oinarrizko beharrak eta behar estrategikoak lantzeko. Estrategia eta ikuspegi horietako askotan, emakumeen beharren kontrako bideari jarraitu zaiola hartu behar da kontuan. Halaber, aipatu dugun moduan, berdintasuna eta generoa emakumeekin bakarrik lotu direla esan behar da; oker, noski. Hala ere, aurrerapen handiak egin dira emakumeekin eta emakumeentzat. Eta askotan horiek eragin positiboa izan dute gizonengan.

Hala ere, genero-transbertsalitateaz, genero-ikuspegiak, hitz egiten badugu, ez gara geratu behar emakumeekin zerikusia duen zatiarekin bakarrik. Generoa harremani buruzko terminoa da; beraz, hortik abiatu behar dugu.

Honekin guztiarekin ez dugu esan nahi emakumeentzat bakarrik diren prozesuak egon behar ez dutenik, emakumeen eta gizonen behar estrategikoak eta oinarrizkoak ez baitira berdinak. Gure ustez, gizonentzako berriazko prozesuek ere egon behar dute, haien beharren arabera. Bestalde, gizonentzako zein emakumeentzako prozesuak egin behar dira, bi sexuen artean aurrera egin ahal izateko. Garapenerako edozer prozesu edo lankidetzazko proiektu (genero ikuspegia txertatuta duena), emakumei edo gizonen zuzenduta egon daiteke, edota biei batera. Esaterako, biztanle jakin batzuen maskulinitate hegemonikoaren rola desegiteko gizonen zuzendutako lankidetzazko proiektu bat, genero-proiektua ere bada. Era berean, Nikaraguako emakumezko nekazarientzako jabetza proiektua ere bada. Emakumeen beharrei buruz hitz egiten dugunean, ez dugu emakumeengan bakarrik pentsatu behar, gizonekin ere lotura dutelako. Eta alderantziz, gizonen arazoei buruz hitz egiten badugu, ez dugu gizonetara bakarrik mugatu behar.

Bestalde, kontuz ibili behar da, haietako batzuk genero-proiektutzat hartzen baditugu, esaterako nekazaritza eta abeltzaintzako proiektu batek genero-ikuspegiarik ez duela kontuan hartu behar emango baitu. Eta ez da hala; gauza bat da proiektuaren ardatz nagusia generoa izatea, eta beste bat proiektu edo lankidetzazko prozesu orok, edozein dela, genero-ikuspegia kontuan hartu behar duela.

5. NOLA EGIN LAN GIZONEKIN GARAPEN PROZESUETAN?

Erantzuten erraza ez den galderatxo dugu hau. Emakumeekin genero-ikuspegia erabiliz modu transbertsalean lan egitea dela ulertzen badugu, eskema bera erabili besterik ez dugu egingo, baina biztanleak aldatuta. Hau da, gizonentzat bideratutako lanean genero-ikuspegia modu transbertsalean erabiltzea.

Itxuraz erraza dirudiena, nahiko konplexua da. Konplexua arrazoi askorengatik, eta haietako batzuk aipatuko ditugu. Hasteko eta behin, kontu konplexua da; izan ere, gure bizitzaren arlo guztietan, edo zer gizartetan eta nonahi eragiten digun gaian esku hartzen saiatu behar dugu. Askotan, garapenerako lankidetzaren esparruan kanpoaldeari begira lantzen dira gaiak, gu gauden gizartean dagoeneko landuta izango bagenitu bezala. Eta ez hori bakarrik, landu behar dela jakin arren, ez dugu egiten.

Eta hori oso garrantzitsua da. Zenbait egoerari aurre egiteko efektuak eta moduak eskura ditugun baliabideen arabera aldatuko badira ere (baliabide ekonomikoak, pertsonalak...), ezin ditugu horiek landu gure kontrakoekin lan egiten dugun eremuetan, gure elkarte edo sozietateetan arazo bera badugu. Esaterako, ez da koherentea sexismoaren eraginei buruzko nazioarteko lankidetzaren proiektu batean lan egitea erakunde batean, eta emakumeen jabetasuna eta gizonen desegitea landuz erakunde hori indartzen saiatzea, baldin eta gure elkarte eta erakundeetan sexuagatiko desberdintasun-egoerak baditugu eta arazo horiek konpontzeko lanik eta bitartekorik egiten ez bada.

Garrantzitsua da genero ikuspegiarekin lan egitean gure lanetik kanpo eta etxean bertan ditugun zailtasunak detektatzea. Ildo horretan, azkenaldian zenbait esperientzia egiten hasi dira, erakunde nahiz elkarte mailan. Aukerak agertzen ari dira eta ildo berean gizonekin ere lan egiten hasteko tresnak aurkeztu dituzte.

Esperientzia berrienetako bat dugu Eusko Jaurlaritzaren Garapenerako Zuzendaritzaren 2008ko azaroaren 25eko 197/2008 Dekretua (2008ko abenduaren 9ko EHAA), genero berdintasunaren aldeko aldaketa prozesuak sustatzeko lankidetzaren erakundeak emandako laguntzak arautzen dituenak. Dekretu horren arabera, hauxe da genero ikuspegia txertatzea: «Emakumeen eta gizonen egoera, baldintza, jomuga eta beharrian ezberdinak modu sistematikoan aintzat hartzea, eta politika eta jarduerak guztietan, maila guztietan eta haien plangintza, egikaritze eta ebaluazio fase guztietan, desberdintasunak ezabatze eta berdintasuna sustatzeko helburu eta ekintza zehatzak gauzatzea». Euskal Autonomia Erkidegoko emakume eta gizonen berdintasunerako 4/2005 Legeak planteatutakoari jarraiki, gizonak ere agertzen dira emakumeen ondoan politika eta ekintzen xede moduan.

Paragrafo berean, aipatutakoaren zertxobait aurretik, lan hori emakumeekin bakarrik agian oker lotzera eraman gaitzakeen esaldi bat agertzen da. «Genero mainstreaminga ikuspegi politikoa da, eta haren helburua da emakumeak garapenaren korrante nagusian txertatzea.» Esaldi horretatik ondorioztatzen da gizonak garapenaren korrante nagusian daudela txertatuta. Eta hori egia da, baina gizonak txertatuta al daude garapen-korrante nagusi horretan genero-ikuspegi batekin? Hau da, kontuan hartu al dira sistematikoki gizonen egoera, baldintzak, asmoak eta beharrak, desberdintasunak kentzeko diren berariazko jardueren bidez eta politika eta ekintza guztietan berdintasuna sustatuz, maila guztietan edo plangintza, gauzatze eta ebaluazio fase guztietan? Gure ustez, ez.

Badirudi gizonak garapen-prozesuetan murgilduta daudela, eta emakumeengan duten eraginarekin arabera eztabaidatzen dela bakarrik haien kokapena. Horren ondorioz pentsa genezake garrantzitsuena emakumeak hor egotea dela, betiko arau sexistekin, hegemonikoekin eta patriarkalekin egonda ere. Emakumeentzat ez duguna nahi gizonentzat ere ezin dugu nahi izan. Berdintasunean, justizian, ekitatean eta demokrazian oinarritutako giza garapen iraunkorra nahi

dugu. Hortaz, gizonen garapenean duten parte-hartzea, giza garapen iraunkorarekin bat datozen balioen arabera pentsatuta egoteko egin behar dugu lan.

Horixe da garapen prozesuetan gizonekin batera lan egiteko beharra ikusteko garaian agertu ohi den arazo handienetako bat. Hala ere, mota horretako dekretuak aurrerapen handiak dira; sortu ziren garaian emakumeak garapen prozesuetan (MED, GED...) txertatzeko ikuspegiak edo estrategiak izan ziren bezalaxe. Egiten diren lanen bidez eta metatzen den esperientziari esker, gero eta hurbilago gaude berdintasunetik.

Duela gutxi Euskadiko Euskadiko GKEEn koordinatzaileak prozesu bat bultzatu berri du, euskal lankidetzatik oso hurbil. Esperientzia hori gizonak genero ikuspegia kontuan hartuta garapen-prozesuetan txertatzeko tresna garrantzitsua bihurtu beharko litzateke. Prozesuak «Genero ikuspegia euskal GKEEtan txertatzeko prozesua»⁶ du izena. Lehen aipatutako dekretuak koordinakunde horretatik erreferentzia asko hartu ditu.

Duela gutxira arte, genero-ikuspegia lankidetzan txertatzeari buruz hitz egiten zenean, GKEEn kanpo proiektioa kontuan hartuta egiten zen ahalegin hori; hau da, nazioarteko lankidetzaproiektuei, programei, sentsibilizazio proiektuei eta garapenerako hezkuntzari dagokienez. Edonola ere, ez zen kontuan hartzen gai honekin modu koherentean jarduteko elkarrekin bertan ere egin behar zela lan.

Koordinakundeko genero lantaldeari eta talde horren inguruko pertsonari esker, elkarrekin bertan ere egin behar zela lan hasi ziren konturatzen; guztia ere genero ikuspegia garapenerako lankidetzan ari den erakundeen lan esparru guztietan txertatzeko. Eta hala ipini zuten abian prozesu pilotu hau, hamar erakunderen partaidetzarekin.

Prozesu hau proposamen tekniko honetako gaiekin uztartze aldera, alderdirik berritzaileena zera da, parte hartzen duen erakunde bakoitzak lau ardatzetan egindako autodiagnostikoaren bidez genero-ikuspegia txertatzeko garaian sortzen diren aurkakotasunak, eragozpenak, zailtasunak eta bestelakoak ikusi ahal izango dituela. Hauexek dira lau ardatzok:

- Erakundeetako politikak. Autodefinizioa, antolaketa kudeatzeko eredua, aliantzak eta hitzarmenak, finantzazioa, estatutuak, txostenak eta tankera horretako gaiak lantzen dira.
- Egitura. Besteak beste, GKEE beraren antolaketa, giza baliabideak, eginkizunen banaketa, presakuntza, erabakiak hartzeko modua eta bestelakoak lantzen dira.
- Erakundearen kultura: hizkuntza, egitura sakona, errituak, gatazkak nola konpondu...
- Produktuak: proiektuekin zerikusia duena, ikuspegi desberdinen bidez (MED, GED...) proiektuen kokapena aztertzea.

Koordinakundeko hamar erakunde egindako autodiagnostiko honek garrantzi berezia du, batetik, genero harremanak erakundearen barruan nola dauden ikusteko, eta, bestetik, kanpora begira egiten direnetan kontuan hartzen den ala ez ikusteko. Emakumeak erakundearen barruan nola dauden edo genero-ikuspegia kanpora begira (proiektuetan) nola txertatzen dugun ikusteko bakarrik ez; gizonetako erlazionatzeko, antolatze, gatazkak ebazteko eta abarretarako moduetan dituzten aurkakotasunen edota ahalmenen aurrean nola jarduten dugun ikusteko ere bai.

Azken finean, mota honetako tresnei esker, bizi dugun egoeraren erradiografia oso garbia lor dezakegu. Bide batez, ezinbestekoa da erradiografia hori, lanean jarraituko badugu. Gure egoeraz ez bagara jabetzen, ekintza gutxi egin ahal izango ditugu benetako aldaketa lortzeko.

Prozesuan, agian, gizonekin ere lan egin beharraren erreferentzia zuzenago baten falta sumatuko dugu. Baina ez dago zalantzarik, gizonak GKEEtan genero-ikuspegia txertatzeko duten inplikazioarekin edo inplikazio ezarekin lotura zuzena duten gaiak ipintzen ditu mahai gainean. Horrenbestez, pista asko ematen dizkigu gizonezkoekin ere genero ikuspegia aintzat hartuta nola lan egin definitzeko garaian. Berrikuntza gisa, erakunde barruko funtzionamenduari lotutako alderdiak dira, batez ere. Alderdi horiek landu ezean, nekez islatuko da genero-ikuspegia kanpra begira egiten diren ekintzetan.

Mota honetako autodiagnostikoei esker azaleratzen diren gai askok zerikusi zuzena dute bakoitzak eguneroko bizitzan dituen rolekin, balioekin, jarrerekin eta bestelakoekin. Azken finean, familia giroan, lagun artean, bikote harremanetan eta abarretan ditugun jarrera berberak izango ditugu lantokian ere. Hortaz, egiten den aldaketa orok gure bizitzaren gainerako alderdi guztietan eragiten du. Ezinezkoa da gizon edo emakume batek bere sinesmenak, balioak edota jarrerak lanean ez islatzea edo sartzea. Geure izatea bizitzaren edozer alderditan islatzen dugu, eta gai hori ez dugu askotan kontuan hartzen. Gure bizitzetan arlo geldoetan mugituko bagina bezala jarduten dugu. Gure bizitza pertsonalak eta lan bizitzak harremanik izango ez balute bezala. Horrexegatik da pertsonala politiko, genero-gaiei dagokienez.

Hala, lerro hauetan planteatuta bezala, erakunde barruko zein kanpora begirako alderdietan lan egitea aplikatzeko moduko eta aplikatu beharreko gaia da; nonahi, edozer erakundetan, edozer kontraalderditan, edozer lankidetzaren proiektu edo programatan, herrialde behartsuetan zein aberatsetan.

Aurretik azaldu dugun moduan, lankidetzaren alorrean genero-berdintasuna lortzeko ekintza gehienak nagusiki emakumeei bideratuta egon dira. Hala eta guztiz ere, badira erakunde ofizialek (tokian-tokian edota nazioartean), gizarte erakundeek, akademikoek eta bestelakoek gizonezkoekin bultzatutako proiektuak ere, baina, aurrekoekin alderatuta, oso gutxi. Ehunekoa oso txikia izanagatik ere, pixkanaka bide horri heltzen ari garela adierazten du, emakumeak eta gizonak barne hartzen dituen genero-ikuspegiarekin lan egiteko bideari, alegia.

Hurbiltasun pertsonala kontuan hartuta eta beste eremu geografikoetan ezagutza zabalagorik ez dudanez, Latinoamerikan egiten diren lanen eta esperientzien inguruko datu zehatzagoak ditut. Edonola ere, horrek ez du esan nahi munduko beste kontinenteetan, hala nola Asian edo Afrikan, ildo horretako lanik egiten ez denik.

Latinoamerikan hainbat erakunde ditugu; hala nola, Papai (Brasil), Instituto Promundo (Brasil), Hombres contra la violencia (Nikaragua), Instituto WEM (Costa Rica), Coriac (Mexiko), Ceaspa (Panama), ACDI (Honduras), Cantera (Nikaragua), Puntos de Encuentro (Nikaragua), FLACSO (Txile)... Guztiek ere zuzenean gizonezkoekin egiten dute lan, esku hartzen, materialak sortzen eta maskulinitatei buruzko teoriak irakasten....

6. ONDORIOAK

Proposamen honen bidez, garapen-prozesuetan gizonekin ere lan egin beharra dagoela ohartarazi dugu. Maskulinitate hegemoniko tradizional eta patriarkala apurtu beharra dagoela, alegia.

Gizonezkoen mugimendu antisexistarik ez da egon finkatuta, emakumezko feministek izan duten moduan (nahiz eta emakumeek ere mugimendu finkaturik ez zuten hasiera batean). Erreferentzia gabezia horrek genero berdintasuna lortzea eragotzi du. Edonola ere, pixkanaka-pixkanaka ari gara gainditzeko, azken bi hamarkadetan herrialde behartsu nahiz aberatsetan sortzen ari diren esperientzia praktikoa eta teorikoa desberdinei esker.

Jakin badakigu garapen prozesuetan gizonezkoekin egin beharreko lanak lerro gehiagorako ere ematen duela. Edonola ere, amaitzeko, proposamenean agertu diren hainbat ideia laburbilduko ditugu. Nazioarteko Sare Kongresuan 2007an «Maskulinitatea eta eguneroko bizitza» hitzaldiarekin parte hartu zuen Jouni Varankari dagokionez, genero-berdintasunerako politiketan aplikatzen zituen zenbait gai nabarmendu nahi genituzke; izan ere, politika, proiektu eta garapenerako lankidetzaren programetarako bezain baliagarriak eta beharrezkoak dira, eta geuk ere xede horretarako moldatzen baititugu.

Hasiera-hasieratik baieztatu dugu gizonen ekintzak eta jarrerak erabakigarriak direla emakumeen egoera hobetzeko. Hau da, gizonen jarrera eta ekintza horiek aldatzen ez badira berdintasunerako irizpideak txertatuta, berdintasuna lortzeko bidearen erdia baino ez dugu egingo. Gizonen laguntzak eta konpromisoak genero-berdintasunerako lana indartzen dute. Erresistentzia aktiboak eta pasiboak, berriz, berdintasunaren alde egindako lana eragotzi besterik ez du egiten. Hartarako, lankidetzarako genero transbertsalitateak gizonezkoen artean handiagoa ematea eskatzen du (berriz diogu, ez kanpo ekintzei begira bakarrik, baita erakundeen antolaketa eta kultura mailan ere). Hau da, gizonezkoen arazoei eta egoerei artean handiagoa ipintzea garapenerako lankidetzaren politiketan.

Ikusarazi behar dugu gizonak ere bagarela sexismoak sortu dituen bidegabekeriak konpontzeko osagai. Eta konponbide horretan, generoa txertatzeko ikuspegiak zeresan garrantzitsua du, sexismoaren eragina gizonengan ere antzeman baitaiteke. Asmoa ez da gizonak biktima bihurtzea, inola ere. Aurretik esan dugunez, konturatu behar dugu gizonok gaudela egoera pribilegiatuan, botere-desberdintasunari eta horrek dakartzan ondorioei dagokienez. Kontua ez da batzea edo kentzea, hau da, gizonen sexismoaren ondorio negatiboak nabarmentzen baditugu, emakumeen ondorioei garrantzia kentzea.

Hartarako, garrantzitsua da arlo horretako profesionalek ikertzea, sakontzea, bere garaian emakumeek egin zuten moduan. Halaxe bakarrik lortuko da eztabaida populistetan edota biologizistetan ez erortzeko; gaur egun, emakume eta gizonen arteko desberdintasunei buruz hitz egiten denean, nagusi baitira halakoak.

Horri lotuta, garrantzitsua da eztabaida faltsuetan ez erortzea, erreferentzia moduan azken urteetan sortu diren dokumentu, arau edo ondorio ofizialak hartzea, gizonekin egindako lana nola eta zergatik hartu behar den kontuan azaltzen baitute. Dokumentu horien artean, Nazio Batuen nazioarteko akordioak, Europar Batasunekoak edo estatuko eta autonomietako dokumentuak aipa ditzakegu. Dokumentuok proposamen honetan aipatuz joan gara.

Arlo guztietan egin behar dugu lan gizonekin, eta espezifiko batzuetan bakarrik (hala nola, emakumeen kontrako indarkeria kontuetan). Generoari buruzko gaiak ez dute elkarren artean loturarik ez duten gaiak izan behar, ez dira gai independenteak eta geldoak balira bezala jorratu behar. Horregatik da garrantzitsua genero ikuspegia gizonekin zerikusia duten gaietan txertatzea. Hartarako, gizonekin genero-berdintasunaren alde egingo den lanean sexuen arteko egoera orokorra kontuan hartu beharko da; bai kanpora begira lankidetzaren, sentsibilizazio eta garapenerako hezkuntza-proiektuen bidez, bai barne antolamenduari begira (erakundeen kultura, egitura, politikak...).

Eta berriz ere errepikatu behar dugu asmoa ez dela garapen-prozesuetan gizonekin egindako lanari lehentasuna ematea. Abiapuntu moduan, lehentasuna ematen jarraitu behar zaio emakumeen jabetzari eta haien egoera hobetzeari, eta ez gizonen lehentasunari. Ez gara ari emakumeen egoerari balioa kentzeari buruz. Gure proposamenean bestelako aukeraren aldeko argudioak eman ditugu. Hau da, emakumeak daudela egoera ahulenean. Gizonezkoekin egin beharreko jardunaren

inguruan nolabaiteko oreka topatu beharra dago. Era berean, emakumeekin zerikusia duten gaien artean ere lehentasunak daude ezarri beharra, bai baitakigu genero-desberdintasunarekin lotutako arazo guztiak ez ditugula landu eta berehala konponduko. Genero-ikuspegia benetan txertatzen badugu, gizonetzako ardatz hartzeak ez du esan nahi gizonen arazoetara bakarrik mugatuko garenik. Era berean, emakumeak ardatz hartzeak ere ez du esan nahi emakumeen arazoetara bakarrik mugatuko garenik. Berririo gogoratu behar dugu genero terminoa erlazio-terminoa dela.

Ekintzen artean lehentasunak ezartzean, ekintza horietarako bitartekoak definitzeaz ere ari gara. Baina ez baliabide ekonomikoez bakarrik (nahiz eta oso garrantzitsuak eta beharrezkoak diren), baita giza baliabideez ere.

Gai askorekin has daitezke lantzen genero kontuak, garapen prozesuetan eta gure erakundeetan gizonekin lan eginez. Besteak beste, emakumeen aurkako gizonen indarkeria, partaidetza, lana eta familia-bizitza uztartzea (zainketak...), osasuna eta hezkuntza gaiak.

Gizonek genero-ikuspegiarekin parte hartu behar dute garapen-prozesuetan. Justizia kontua da; ez emakumeenganako bakarrik, baita gizonenganako ere. Berdintasuna ez da onuragarria emakumeentzat bakarrik; gizonentzat eta gizartearentzat oro har ere bai. Gainera, ez dugu ahaztu behar giza garapen iraunkorra lortzeko, traba egiten duela gizon-emakumeen arteko desberdintasunak. PNUDeK 2006. urtean egindako txosten baten arabera, arabiar herrialdeetako emakumeen egoera da garapena gehien zailtzen duen eragileetako bat. Berdintasunezko gizarteak, gizarte demokratikoak eta bidezkoak lortzeko lan egiten badugu, gizonekin zein emakumeekin hartu behar dugu parte, modu aktiboan, arautzen gaituen sisteman masa kritikoa sortuta; berdina da gizarte hori Euskal Herrikoa, Limakoa, Ciudad Juarezkoa, Maputokoa, Manilakoa edo Stockholmekoa den. Izan ere, alderdi estrukturalari dagokionez, herritar guztioi arazo berberak eragiten digute.

Asko egin da aurrera, genero ikuspegia garapen prozesuetan txertatu beharrari buruzko sentibilizaziotik hasita. Generoak, genero ikuspegiak, transbertsalitateak eta tankerako beste hainbat kontzeptuk zer esan nahi duten ezagutarazteko ahalegin handia egin da. Gaur egun ez da eztabaidatzen genero kontuak lankidetzara erakundeen agendetan egon behar dutela, berdina da gobernuak diren edota sozialak diren, genero auziak kontuan hartzen dituzte.

Praktikan lan handia dago egiteko. Nazioarteko lankidetzara proiektu askotan MED ikuspegia erabiltzen jarraitzen dute, ikuspegi horrek dituen murrizketekin. Eta GED ikuspegia duten proiektuetan, berriz, apenas egiten den gizonetzakoekin lanik. Eta ez hori bakarrik. Askotan, alferrikakotzat hartzen da gizonetzakoekin GED ikuspegia lantzea.

Paula Cirujanok azaldu duen moduan, genero-ikuspegia garapen prozesuetan txertatzeak, gaur egun, erronka izaten jarraitzen du («Nazioarteko lankidetzara genero-berdintasunerako bideratzea», Pueblos, 30. zk. 2008ko otsaila, lankidetzari buruzko berezia). Onartutako arrazoibidea egon bada, baina eragozpen asko daude erronka izateari utzi eta errealitate bihurtzeko. Tresna egokirik ez da erabiltzen gaur egun generoak lankidetzara jardueretan duen eragina neurtzeko eta kudeatzeko. Horrez gain, proposamenean aipatu ditugun aldaketak ere ez dira gertatzen ari garapen-prozesuetan ari diren GKEEn eta erakundeen politikan, egituretan eta kulturaren. Itxura guztien arabera, bide horri ari gara heltzen poliki-poliki, baina, esan dugun moduan, oraindik ere erronka da.

Gizon Sareak⁷ 2007. urtean egindako jardueraren batean goiburua moduan erabili zuen esaldi batekin bukatu nahi genuke:

«Emakumeak eta gizonak elkarrekin posible da. Mujeres y hombres juntas es posible».

7. Gizon Sareak, 2007ko Emakumeen Indarkeriaren Kontrako Nazioarteko Egunean, azaroaren 25 inguruan, egindako kanpainaren barruan erabilitako goiburua: www.gizonsarea.org

7. BIBLIOGRAFIA

- www.berdingune.euskadi.net
- Perez de Armiño, K (2000) "Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo" , Bilbao: Icaria y Hegoa
- Perez de Armiño, K (2000) "Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo" , Bilbao: Icaria y Hegoa
- González Arencibia, M.: (2006) Una gráfica de la Teoría del Desarrollo. Del crecimiento al desarrollo humano sostenible, Edición electrónica. Texto completo en www.eumed.net/libros/2006a/mga-des/
- M.J. Izquierdo (2008) Congreso Internacional Sare 2007: "masculinidad y vida cotidiana". Vitoria-Gasteiz : Emakunde.
- Dokumentu hori Euskadiko GGKEen Koordinadoraren webgunean dago.
- Lelo hori Gizon Sareak erabili zuen 2007an, azaroaren 25ean, Emakumeenganako Indarkeriaren Aurkako Nazioarteko Egunean. www.gizonsarea.org